

Insatser för att synliggöra det romska språket med fokus på kaledialekten

Redovisning av uppdrag
Ku2017/02544/LS

Dnr 406-17/1407

Innehåll

Inledning.....	3
Sammanfattning.....	3
Beskrivning av projektet.....	4
<i>Förberedelser tillsammans med samtalsledare.....</i>	<i>4</i>
<i>Sammansättningen av samtalsledarna.....</i>	<i>5</i>
<i>Projektets tillvägagångsätt</i>	<i>5</i>
<i>Språksituationen bland kaleromer i Sverige.....</i>	<i>5</i>
<i>Bristen på undervisning</i>	<i>6</i>
Insamlingsresultat	6
<i>Arbete under 2019.....</i>	<i>7</i>
Slutsatser	8
<i>Förslag.....</i>	<i>8</i>
Kartläggning av tidigare och pågående insatser för kaledialekten	9
<i>Skolverket, publikationer på eller om kaledialekten</i>	<i>9</i>
<i>Kulturrådet</i>	<i>10</i>
<i>Institutet för språk och folkminnen</i>	<i>10</i>
Ekonomisk redovisning.....	12

Inledning

Institutet för språk och folkminnen (Isof) har fått regeringens uppdrag att genomföra insatser i syfte att bevara den romska kaledialekten för nutida och framtida bruk och att synliggöra det romska immateriella kulturarvet, så att den kunskap som finns kvar blir tillgänglig för nutida och framtida bruk, bland annat för forskning och språkundervisning. En grundläggande utgångspunkt är enligt regeringens beslut att de nationella minoriteternas språk och kultur utgör värdefulla delar av det gemensamma kulturarvet. Det är angeläget att romers kultur och språk synliggörs, bevaras och utvecklas i enlighet med målet för den nationella minoritetspolitiken.

Flera romska dialekter är starkt hotade i Sverige och det går att klassa dem som dialekter i fara att dö ut. En av de mest hotade är kaledialekten. Även dialekter som används dagligen i kommunikationen romer emellan förlorar i dag ord och begrepp eftersom det svenska språket dominerar i vardagen, i synnerhet gäller detta i kommunikationen mellan barn och ungdomar.

Det finns många sätt att skriva och uttala namnet på det romska språket. Ofta används romani chib eller romska, ibland ser man romani eller romanès. I rapporten används romska genomgående som benämning på språket.

Sammanfattning

Isof tog i början av 2018 fram en övergripande plan för att genomföra uppdraget. En projektledare utsågs och under våren 2018 anlätades ett antal samtalsledare som fick i uppdrag att kontakta de få modersmålstalare av kale som finns för att intervjua och spela in samtal med dem. Arbetet med att kontakta modersmålstalare, göra inspelningar med dessa, översätta, transkribera och arkivera inspelningarna har fortlöpt som planerat under hösten 2018 och våren 2019.

I projektet anlätades åtta samtalsledare och två översättare/transkriberare. Under projekttiden fick samtalsledarna kontakt med över 100 personer från olika delar av landet, varav majoriteten, drygt 90 personer, slutligen ställde upp som informanter. Mer än 100 intervjuer genomfördes, vilket resulterade i över 40 timmars inspelningstid. Insamlat material, inspelningar och dokumentation har accederats och tillförts Isofs arkivsamlingar för att göra dem tillgängliga för framtida forskare och andra intresserade. Dessutom har andra tidigare och pågående insatser för kaleromskan sammanställts.

Längden på intervjuerna varierar mellan tio minuter och upp till drygt 60 minuter. Intervjuerna där informanterna använde sig uteslutande av kaledialekten är mycket få. De flesta samtalen fördes på antingen svenska eller finska, med inslag av kale, där ibland endast enstaka ord eller meningar på kaledialekten förekom. Anledningen till det är helt enkelt bristen på kunskap i språket.

Den låga kunskapen i kale gjorde att det tog tid att hitta personer som kunde arbeta med att transkribera dialogerna och de enstaka meningar och ord som förekom på kale vid samtalen.

Intervjuerna visar hur alarmerande den språkliga situationen är bland de personer som tillhör kalegruppen. Många informanter uttryckte stor sorg över att inte längre kunna tala kaledialekten i

kommunikationen romer emellan, och i synnerhet över att kunskapen hos barn och ungdomar är så låg. Att ett revitaliseringsarbete för att återuppliva kaledialekten är ytterst angeläget var samtliga inblandade överens om.

För projektet *Insatser för att synliggöra det romska språket med fokus på kaledialekten* har Isof tilldelats 865 000 kr, varav 500 000 kr under 2018 och 365 000 kr under 2019.

Beskrivning av projektet

Baki Hasan, som är språkvårdare i romska vid myndigheten, har varit Isofs projektledare.

Isof inledde arbetet med att i februari 2018 organisera ett större möte med representanter från olika intresseorganisationer samt enskilda privatpersoner från kalegruppen för att gemensamt samråda om hur och i vilken form uppdraget skulle genomföras. Under mötet informerades om uppdraget, om syftet och om de ekonomiska förutsättningarna. Det diskuterades hur uppdraget kunde genomföras i kontakt med målgruppen och vilka tänkbara metoder som var möjliga.

Både intresseorganisationerna och närvarande privatpersoner var mycket glada över möjligheten att få lyfta fram och uppmärksamma den svåra språkliga situationen inom kalegruppen. Det poängterades hur angeläget det är att resultatet av insamlingarna kommer till användning genom till exempel utveckling av pedagogiskt material för modersmålsundervisning i grundskolan. Intresseorganisationerna kunde vid sittande möte föreslå en grupp samtalsledare bestående av sju personer. I början av 2019 utökades samtalsledargruppen med ytterligare en person för att nå ut bredare.

Samarbetet med intresseorganisationerna för kaledialekten har pågått under hela projektiden. Projektledaren har varit i ständigt kontakt med de olika representanterna, vilket har bidragit till att projektet kunde genomföras i samförstånd med den kaleromska gruppen och med respekt för gruppens specifika intressen.

Förberedelser tillsammans med samtalsledare

Under våren, men även senare under 2018, genomförde projektledaren flera arbetsmöten med samtalsledarna, dels för att tillgodose samtalsledarnas behov inför planeringen av möten med informanterna, dels för att instruera om användningen av inspelningsverktyget. Under dessa möten informerades samtalsledarna också om de rättigheter informanterna har i samband med intervjuerna, såsom anonymitet, vilket i många fall var avgörande för deras medverkan i samtalen.

Projektledaren arbetade tillsammans med samtalsledarna fram ett antal frågor som de skulle inleda intervjuerna med. Under samtalens gång var det sedan fritt för samtalsledarna att bygga vidare med andra frågor utifrån situationen. Beroende på situationen kan vissa inspelningar ses som intervjuer, andra som samtal, därav variationen av begreppen i rapporten.

Sammansättningen av samtalsledargruppen

Den romska kalegruppen, liksom alla andra romska grupper, har under flera århundraden blivit utsatt för majoritetssamhällets olika försök att kulturellt assimilera gruppen och därmed försämra förutsättningarna för kulturens och språkets fortlevnad. Längre lyckades kaleromerna stå emot assimileringstrycket tack vare de starka traditionerna och kulturella banden inom gruppen. Att ta hänsyn till kulturen och traditionerna inom kalegruppen i dag har varit en förutsättning för att lyckas med projektet. Vid sammansättningen av samtalsledargruppen var det till exempel nödvändigt att se till att gruppen dels skulle bestå av äldre män och kvinnor med stor erfarenhet, vilka därmed har stor respekt inom den kaleromska gruppen, dels av yngre män och kvinnor för att kunna matcha samtalsledare med informanter i liknande åldrar. Detta fick som effekt att även de som ställde upp för intervjuer var i olika åldrar – såväl äldre män och kvinnor som medelålders och yngre personer.

Samtalsledarna var tre kvinnor och fyra män i blandad ålder. En femte manlig samtalsledare anslöts i början av 2019 eftersom gruppen ansåg att det geografiska området för intervjuerna behövde utökas. Samtliga samtalsledare behärskar kaleromska väl och har en mer avancerad nivå på språket än genomsnittet för kaleromer.

Projektets tillvägagångsätt

Projektet leddes och samordnades av projektledaren i samråd med chefen för avdelningen Språkrådet vid Isof.

När samtalsledarna under våren 2018 blivit utsedda inleddes arbetet med insamling och dokumentering av kaledialekten. Under projektets gång har projektledaren och samtalsledarna haft regelbundna möten i Stockholm, men även på andra orter.

Det var viktigt både för projektledaren och för samtalsledarna att tänka på i vilken form samtalen skulle genomföras. Samtalsledarna kontaktade själva informanterna och bokade tid med dem. Några av samtalsledarna ställde dessutom själva upp som informanter i projektet genom att på egen hand läsa in äldre sagor och berättelser, vid sidan av intervjuerna.

När inspelningarna väl var genomförda vidtog ett efterarbete. De inspelningar som gjorts på finska översattes till svenska och den romska som spelats in transkriberades och översattes till svenska.

En av institutets ljudtekniker kopplades till projektet. Vissa inspelningar höll från början en mindre god kvalitet och behövde bearbetas för att uppnå en godkänd ljudteknisk nivå.

Allt material har accederats och har tillförts Isofs arkiv.

Språksituationen bland kaleromer i Sverige

De genomförda intervjuerna och samtalen visar att språksituationen i Sverige för dialekten kale är alarmerande. Dialekten används inte längre aktivt i vardagen av gruppen kaleromer. Samtalsledarna kunde inte finna en enda familj där kaledialekten dagligen används i hemmet. Kommunikationen kaleromer emellan sker antingen på finska eller på svenska. Några enstaka individer kan fortfarande föra en dialog på dialekten, många kan enstaka meningar och ord. Kunskapsbristen i kale medförde

också svårigheter i jakten på personer som skulle kunna arbeta med att transkribera och översätta de dialoger, meningar eller enstaka ord som förekom vid samtalen.

Det finns fortfarande ett antal äldre personer i Sverige som behärskar kaleromska, flera av dem ingick i samtalsledargruppen, och även andra har vissa språkkunskaper. När dessa äldre inte längre är i livet är risken överhängande att det inte längre går att finna någon som har tillräcklig kunskap i kaledialekten för att föra den vidare till nästa generation, dialekten kommer i så fall att dö ut.

Bristen på undervisning

Många informanter uttryckte under samtalen stor sorg över att inte kunna tala sitt språk med andra kaleromer eller med andra romska grupper. Intresset för att få lära sig kaleromska är stort, men som situationen ser ut i dag är det svårt att svara mot detta intresse med konkreta åtgärder.

Många föräldrar uttrycker en stark önskan om att deras barn åtminstone ska kunna lära sig kaledialekten inom den modersmålsundervisning som nationella minoriteter har rätt till i skolan, men bristen på aktiva talare och på lärare gör detta i praktiken i stort sett omöjligt. Det är ytterst få personer i Sverige som är modersmålslärare i kaledialekten eller som omedelbart skulle kunna ta på sig en sådan uppgift. I Stockholm finns två personer som tidigare under många år arbetade som modersmålslärare i kale. I dag pågår dock inte någon modersmålsundervisning på dialekten på någon ort i Sverige, enligt Isofs enkätundersökning kring modersmålsundervisningen i romska i Sverige som avdelningen Språkrådet sedan år 2011 utför vart tredje år. Fram till och med den senaste undersökningen 2017 visade inga svar från några kommuner eller skolor att det skulle pågå undervisning på kaledialekten. Några enstaka skolor redovisade att de erbjuder kaleromska elever modersmålsundervisning i finska.

Inget svenskt lärosäte ger i dag kurser i romska, varken på nybörjarnivå eller på mer avancerad nivå. Modersmålsundervisning ges i skolorna på ett flertal romska dialekter, dock inte, som nämnts, på kaleromska. På Södertörns högskola ges kurser för romska brobyggare och för modersmålslärare, men inga språkkurser. Det finns heller inga andra instanser som ger kurser i romska, och därmed inte heller i kaleromska. De enda språkkurser som med ojämna intervaller förekommer är när intresseorganisationerna, ofta med projektbidrag från Isof, anordnar studiecirkelar i olika romska dialekter.

Insamlingsresultat

Samtalsledarna återfinns i Stockholm, Södermanland, Västerbotten och Östergötland. Under 2018 och fram till slutet av våren av 2019 har samtalsledarna genomfört strax över 100 intervjuer och samtal med över 90 informanter i sina närområden samt på andra platser, exempelvis Enköping, Göteborg, Karlskoga, Skellefteå, Stockholm, Södertälje och Örebro. Intervjuerna har gjorts både vid personliga möten och via telefon. De har spelats in och är av olika längd – från tio upp till drygt 60 minuter. Cirka hälften av informanterna var kvinnor och hälften män, i åldersspannet 18 till 70 år.

Som nämnts tidigare använder sig de flesta kaleromer i dag huvudsakligen av finska eller svenska som kommunikationsspråk. Samtalsledarna har under samtalen försökt stimulera informanterna till att använda den kaleromska de kan i olika former: ord, meningar och i bästa fall dialoger. Vid några få intervjuer kunde hela dialogen föras på kaledialekten. Tyvärr är det få personer som har kvar ett

tillräckligt stort ordförråd för att föra längre samtal. I samtalen framkom det tydligt att en hel del informanter inte fått lära sig språket av sina föräldrar i någon större utsträckning och att de nu endast kan enstaka ord.

Samtalen syftade också till att stimulera informanterna att minnas äldre sånger eller sagor på kaledialekten. Samtalsledarna hade som stöd i intervjuerna några i förväg utformade frågor för att kunna inleda samtalen, såsom frågor om födelseår, språk under uppväxten, mattraditioner och handarbeten. De hade fria händer att vidare utöka frågorna, allt efter situationen, och att anpassa samtalet till personen de intervjuade.

Intresset för att delta i projektet bland medlemmar i kalegruppen var stort men det visade sig ändå i många fall svårt för samtalsledarna att få dem att faktiskt ställa upp för intervjuer. Samtalsledarna behövde mycket stöd och råd inför kontakterna med potentiella informanter.

Många som tillfrågades om att bli informanter hade åtskilliga frågor till samtalsledarna om vad detta skulle innebära. Osäkerheten återkom när samtalsledarna skulle ställa fram bandspelaren på bordet. En annan faktor som gjorde informanterna tveksamma inför uppgiften var att samtalen skulle bevaras och arkiveras i ett statligt arkiv. Givet den historia av förföljelser, otillåtna register och annat som många romer upplevt genom åren, bidrog informationen om att inspelningarna skulle arkiveras till att många tänkta informanter kände sig obekväma. Samtalsledarna fick arbeta intensivt och lägga längre tid än beräknat på att förklara syftet med intervjuerna och att de ingick som en del i arbetet med att rädda dialekten.

Det måste dock räknas som positivt att samtalsledarna under projekttiden fick kontakt med fler än 100 personer från olika delar av landet och att över 90 av dessa i slutänden ställde upp för intervjuer, med över 40 timmars inspelad intervjutid som resultat.

Intervjuerna där informanterna använder sig helt av kaledialekten är få, och anledningen till detta är helt enkelt att det finns få personer som har en sådan kunskap i språket att man kan föra en hel konversation på det. De flesta samtalen genomfördes på antingen svenska eller finska, där endast ord eller enstaka meningar på kale förekom.

Arbete under 2019

Under 2019 ägnades en del arbete åt att hitta personer för att transkribera och översätta de inspelningar där det förekommer kaleromska inslag i intervjuerna. Med tanke på att det inte finns så många som behärskar kaledialekten drog processen att hitta kompetensen ut på tiden.

Kaledialekten i Finland anses vara väldokumenterad. Projektet planerade därför en studieresa till Finland. Av organisatoriska skäl kunde resan tyvärr inte genomföras och den delen av budgeten, totalt ca 53 000 kronor, har därför inte använts.

Institutet för språk och folkminnen bedömer att uppdraget genomfördes enligt plan med en mindre försening bland annat på grund av problemet med att hitta och kontraktera transkribörer.

Slutsatser

Dokumenteringsarbetet kring romska med fokus på kaledialekten bekräftar att språksituationen inom kalegruppen är kritisk. Det finns mycket få talare och kunskapen i dialekten är mycket begränsad. Den som har begränsade kunskaper i ett språk känner sig sällan bekväm i att använda den lilla kunskap man har i vardagen, speciellt som det kan upplevas som skamfyllt att inte ha lyckats lära sig mer. Att använda språket i vardagen blir oöverstigligt och ju mindre man använder sig av språket desto mer tappar man kunskaperna i det. Det bidrar i sin tur till att den språkkunskap man faktiskt har inte förs vidare till nästa generation eller i mycket liten omfattning. Det faktum att det inte heller bedrivs någon modersmålsundervisning i kaleromska bidrar till den negativa språkutvecklingen. Den nästan totala avsaknaden av utbildning i romska för ungdomar och vuxna gör också att trenden är svår att vända.

Förslag

För att man ska kunna arbeta med revitalisering och föra kaledialekten vidare till barn och ungdomar krävs stora insatser från det allmännas sida när det gäller undervisning riktad till barn och unga, men också till intresserade vuxna. För att undervisning ska kunna bedrivas behöver det produceras läromedel i kaledialekten. I den mån det är möjligt att arrangera kurser och hitta lärare måste dessa ha gott undervisningsmaterial i sin pedagogiska gärning för att kunna nå resultat.

Redan vid det första uppstartsmötet med intresseorganisationerna och enskilda privatpersoner i februari 2018, men även vid mötet den 29–30 oktober 2018, var kalegruppen mycket tydlig i sitt önskemål. De önskade att resultatet av inspelningarna skulle kunna komma målgruppen till godo genom att till exempel göra det enklare att utveckla av pedagogiskt material för användning inom modersmålsundervisningen eller inom andra framtida språkutbildningar i kaleromska.

De inslag av kaleromska som förekommer i intervjuerna skulle kunna användas som grund i revitaliseringsprocessen. Gruppen diskuterade möjligheten att koppla in lingvister och andra språkvetare och i samarbete med personer med romsk kompetens utveckla pedagogiskt material som kan ligga till grund för ett återupplivande av kaledialekten.

För att vända den negativa språkutvecklingen till en positiv krävs aktiva insatser på kort och lång sikt och på flera fronter: produktion av pedagogiskt material både för barn och ungdomar men även för vuxna, lästräning för både unga och vuxna, tillgång till skönlitteratur på språket, aktiva utbildningsinsatser när det gäller modersmålsundervisning liksom för blivande modersmåls lärare, inrättande av kurser även på högskolenivå bland annat för att höja statusen på språket och möjliggöra för utbildning av översättare. För att kunna genomföra den här typen av insatser i syfte att rädda språket krävs ett samarbete mellan olika instanser såsom Isof, Skolverket och Statens kulturråd, och framför allt, ett gemensamt regeringsuppdrag att ge förslag på möjliga framkomliga vägar.

Det har under projektets gång från flera håll framförts att det är viktigt att det arbete för romska som bedrivs vid Isof får ökade resurser för att kunna stödja arbetet med kale och andra dialekter inom romska som är akut hotade. Arbetet bör ske genom de kontinuerliga språkvårdande insatser som genomförs vid Isofs avdelning Språkrådet och genom särskilda projekt i språkrevitaliserande syfte.

Kartläggning av tidigare och pågående insatser för kaledialekten

I uppdraget ingick att kartlägga tidigare och pågående insatser för kaledialekten. Projektledaren har varit i kontakt med ett antal myndigheter, bland annat Skolverket, Statens kulturråd och Södertörns högskola, samt med de etablerade kaleromska intresseorganisationerna för att få en bild av pågående och genomförda insatser kring kaledialekten. Nedan följer en redovisning av projekt och publikationer. Många av projekten hanteras av Isof, men även Skolverket och Statens kulturråd har inkommit med svar.

Skolverket, publikationer på eller om kaledialekten

Kort om gymnasiesärskolan: En informationsbroschyr om gymnasiesärskolan, riktad till elever och föräldrar. Översatt till kaleromska. Utgiven år 2013.

Förskoleklassen är till för ditt barn – översatt till romani kale: En broschyr om förskoleklassen som riktar sig till föräldrar. Utgiven 2012.

<https://www.skolverket.se/publikationsserier/informationsmaterial/2012/forskoleklassen-ar-till-for-ditt-barn---oversatt-till-romani-kale>

Kort om den svenska gymnasieskolan: En presentation av gymnasieskolan som vänder sig till föräldrar, elever, studie- och yrkesvägledare och andra intresserade. Trycksaken presenterar programmen, behörighetskrav, betygsskalan, lärlingsutbildning med mera och beskriver vad examensmål och ämnesplaner är. Översatt till kaleromska. Utgiven år 2012.

Förskolan är till för ditt barn: Broschyren riktar sig främst till föräldrar och vårdnadshavare och handlar om förskolans läroplan. För att kunna vara med och påverka behöver man känna till hur det är tänkt att förskolan ska fungera. Översatt till kaleromska. Utgiven år 2011.

Skolan är till för ditt barn: En broschyr om de nya läroplanerna och den nya skollagen som riktar sig till den som har barn i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan. Översatt till kaleromska. Utgiven år 2011.

Amen sikjuvaha gramatika Kale. Grammatik på kale: Amen sikjuvaha gramatika är framtagen för romska elever som går på mellanstadiet i grundskolan. Utgiven år 2011.

Miritza och Sebastian: Samtalsmaterial kring kaleromska barn i förskola och skola.

Denna bok är tänkt att användas som underlag för diskussion bland romska föräldrar samt för personal i förskola och skola. Eftersom boken vänder sig till både romer och svensk personal är texten på tre språk: kaleromska, svenska och finska. Utgiven år 2010.

Kon hin džoralider ando amaro veš? Me? Vaj ... – Vem är starkast i skogen? Jag? Eller ...:

Sagobok på kaledialekten. Genom berättelsen om vargen öppnas möjligheter till dialoger som stärker språkutvecklingen hos barn, ungdomar och vuxna med kaleromsk språk- och kulturbakgrund. Utgiven år 2010.

Svarta Rosor – Kale Ruze, Romsk litteratur, kultur och historia: Tolv romska författare från olika länder presenteras genom porträtt och utdrag ur deras verk. Flera texter har parallelltext på svenska och romska. Utgiven år 2003.

<https://www.skolverket.se/publikationsserier/ovriga-trycksaker/2003/svarta-rosor---kale-ruze-romsk-litteratur-kultur-och-historia>

Kulturrådet

Under 2019 beviljades Riksförbundet Roma bidrag till en planerad produktion av en barnbok som e-bok på kaledialekten.

Institutet för språk och folkminnen

Myndigheten har, från 2010, beviljat revitaliseringsmedel till föreningar inom de nationella minoritetsspråken. De projekt som har haft inriktning mot kaledialekten är följande:

2011 till Unga RIMON för projektet *Romer i Norrland*. Målet var att skapa ett nätverk för kaleromer mellan generationer, skapa en bestående mötesplats och anordna studiecirklar i språket.

2011 till Romska Ungdomsförbundet för projektet *Läs, lär, fas 2*. Första fasen skedde tidigare i samverkan med Skolverket då en bok/läromedel togs fram, dock ej på kaledialekten. Under andra fasen översattes fem sagor till fem romska dialekter, varav kale var en, och spelades in till ett ljudläromedel.

2012, 2013 och 2014 till Kale Jaka och Romska Ungdomsförbundet för projektet *Den romska länken, år 1, 2 och 3*. Detta projekt riktade sig mot barn och ungdomar inom samtliga romska dialekter med bl.a. sagoläsning och romsk musik.

2013 till Sverige Internationella Roma Filmfestival för projektet *Mango tsib!* Anordnade språkbad med barn och ungdomar för att revitalisera kaledialekten.

2013 och 2014 till Romska Ungdomsförbundet för projektet *Radio 123*. Romska ungdomar från samtliga dialektgrupper inklusive kaleromska fick producera radioprogram för närradion i Skåne.

2014 till Malmö Ungdomscentral för projektet *Romska ungdomar i fokus – språk genom pjäs*. Detta projekt riktade sig till barn, unga och vuxna. En broschyr med svar på vanliga frågor togs fram på sju dialekter, varav kale var en. Svaren resulterade också i en pjäs på romska.

2016, 2017, 2018 och 2019 till Unga RIMON för projektet *Insatsprojekt som stärker språk-, läs, och skrivfärdigheter bland unga kaleromer i norr*. Språkaktiviteter blandade med historieundervisning och grundkunskaper om själva kaleromska dialekten.

2017 till Framtidens unga romer för projektet *Återuppliva det glömda språket – kale, kelderash och lovari, både i skrift och i tal*. Språkkurser för den yngre generationen.

2017 till Nationella kulturföreningen Sveriges Internationella Roma Filmfestival för projektet *Romano chib – Romano them*. Arrangerande av språkbadsträffar med aktiviteter för kaleromer i Stockholm och Borlänge.

2018 till Riksförbundet Roma institutet för projektet *Röda hjulet – baskunskaper i kaleromsk grammatik*. Syftet var att genom en arbetsgrupp ta fram en kaleromsk grammatika med övningar.

2018 till Romska Ungdomsförbundet för projektet *Romska språkkort med inriktning kaleromska*. Detta projekt ingår i den extra utlysning för pedagogiska projekt som genomfördes under hösten 2018. 100 språkkort ska visa romska ord på flera dialekter på ena sidan och på kaleromska på andra sidan och är tänkta att användas i undervisningen av kaledialekten för ungdomar.

2018 och 2019 till Sveriges Romerförbund för projektet *Kalee – ett språk*. Språkläger för dialekten kale där man vill ta tillvara språkkunskaperna hos de fåtal äldre som fortfarande talar språket för en generationsöverföring.

2019 till RiÖ Vi kan och vi vill för projektet *Mesom rom – romska språket i vardagen*. Ett projekt för att öka ungdomars språkkunskaper i både finska och kaleromska.

År 2017–2018 genomfördes dessutom ett dokumentationsprojekt inom *Romsk inkludering* vid Isofs avdelning Dialekt-, namn- och folkminnesarkivet i Göteborg, där man dokumenterade immateriella kulturarv. I det projektet ingick dokumentation av berättartraditioner inom kalegruppen.

Ekonomisk redovisning

Institutet för språk och folkminnen har för uppdragets genomförande erhållit totalt 865 000 kr. 500 000 kr var avsatta för arbetet under 2018 och 365 000 kr för arbetet under 2019. Av de tilldelade medlen för 2018 har 491 267 kr förbrukats och för 2019 har 307 537 kr förbrukats, enligt nedan. Institutet har främst haft kostnader för löner, arvoden, resor och ersättning för förlorad arbetsinkomst. Under Övriga kostnader ingår bl.a. inspelningsutrustning samt projekt- och möteskostnader. Den planerade studieresan till Finland (budgeterad till 53 000 kr) under 2019 blev ej av och Isof returnerar totalt 66 196 kr.

Insatser för att synliggöra det romska språket med fokus på kaledialekten			
Förbrukade medel	2018	2019	Totalt
Löner och arvoden	426 566	287 364	713 930
Resor och förlorad inkomst	31 665	2 173	33 838
Övriga kostnader	33 036	18 000	51 036
Summa	491 267	307 537	798 804
Tilldelade medel	500 000	365 000	865 000
Medel att återbetala	8 733	57 463	66 196